

Innst. O. nr. 84

(2000-2001)

Innstilling fra justiskomiteen om lov om endring i straffeloven §262 (rettslig vern av kodede tjenester)

Ot.prp. nr. 51 (2000-2001)

Til Odelstinget

SAMMENDRAG

Hovedinnholdet i proposisjonen

I proposisjonen foreslås det å endre straffeloven § 262 som gjør det straffbart å skaffe seg eller andre rettsstridig tilgang til kodede radio- og fjernsynssignaler.

I de senere årene har det kommet en rekke nye kodede elektroniske tjenester, som ikke dekkes av begrepet «fjernsyns- eller radiosignal» og som gjerne omtales som «informasjonssamfunnstjenester». Siktet med endringsforslaget er å gi et rettslig vern til alle såkalte «informasjonssamfunnstjenester».

Lovendringen vil også sikre gjennomføring i norsk rett av direktiv 98/84/EF av 20. november 1998 om rettslig vern av tilgangskontrollerte og tilgangskontrollerende tjenester, jf. St.prp. nr. 61 (2000-2001).

Om direktivet

Definisjonen av informasjonssamfunnstjenester er gitt i artikkel 1 nr. 2 i direktiv 98/84/EF, og omfatter enhver tjeneste som normalt ytes mot betaling, og som teleformidles ad elektronisk vei på individuell anmodning fra en tjenestemottager. Bestemmelsen gir en nærmere oppregning av hvilke tjenester som omfattes og hvilke som faller utenfor direktivet.

I direktivet blir det lagt til grunn at den digitale teknologien gjør det mulig å gi forbrukerne flere valg, men at en rekke tjenester bare vil bli tilbudt når tjenesteyteren er sikret et vederlag. Dette gjennomføres i praksis ved hjelp av ulike former for tilgangskontroll (autorisasjon). Siktet med direktivet er å verne vederlaget for de tjenestene direktivet gjelder. Tilgangskontroll gjennom ulike former for koding og kryptering m.m. må derfor ha et økonomisk motiv for å være omfattet av direktivet.

For å verne om retten til å innkassere vederlag for slike tjenester, må leverandørene ha et vern mot utstyr og programvare som kan gi gratis tilgang (piratutstyr). Direktivet inneholder derfor i art. 4 et forbud mot forretningsdrift knyttet til utstyr som gir slik ulovlig tilgang. Det er opp til den enkelte medlemsstat å avgjøre om det i tillegg skal legges ned forbud mot privat innehav og bruk av ulovlig utstyr.

Direktivet krever at medlemsstatene skal ha en intern lovgivning som gir de som yter vernede tjenester, tilgang til relevante rettsmidler for å stanse og avbøte ulovlig spredning m.m. av piratutstyr eller piratprogramvare.

Direktivet er gjennomført på ulike måter i de andre nordiske land. I proposisjonen redegjøres det for dette.

Gjeldende rett på området

Etter gjeldende straffelov § 262 er det forbudt «ved å bryte en beskyttelse eller på lignende måte» å skaffe seg selv eller andre «en vinning ved å få tilgang til fjernsyns- eller radiosignaler».

Straffeloven § 145 annet ledd gjør det straffbart «ved å bryte en beskyttelse eller på lignende måte uberettiget» å skaffe seg adgang til «data eller programutrustning som er lagret eller som overføres ved elektroniske eller andre tekniske midler».

Verken straffeloven § 262 eller § 145 dekker fullt ut de kravene til forbud som følger av direktiv 98/84/EF.

Forslaget i høringsnotatet

I høringsbrevet stilte departementet spørsmål ved om direktivet var omfattende nok. Det ble vist til at ulovlig dekoderutstyr i dag distribueres på en slik måte at svært lite vil bli fanget opp av gjerningsbeskrivelsen i artikkel 4. Mens enkelte forhandlere tidligere omsatte ferdig programmert piratutstyr, selges det i

dag helst lovlig elektronikk som kunden selv gjør om til piratutstyr. Direktivet omfatter ikke slik omsetning. Slik kan bestemmelsen heller ikke utformes idet den da ville omfatte elektronikk med en rekke lovlige bruksområder.

Departementet mente straffeloven § 262 burde utformes slik at den også rammer de mest straffverdige formene for ikke-kommersiell spredning av piratutstyr og pirat-know how. Det ble derfor foreslått en utvidelse av definisjonen av «ulovlig dekodingsutstyr». I tillegg ble det bl.a. foreslått at utbredelse av ulovlig dekodingsutstyr til en videre krets ble gjort straffbart uavhengig av om gjerningsmannen gjør dette med kommersielt formål eller om det gir noen en rettsstridig vinning. Dette vil typisk ramme den som urettmessig gjør en kode kjent via Internett. Selve det å knekke en slik kode ble imidlertid ikke omfattet.

Merknader fra høringsinstansene og departementets vurdering

Ingen av høringsinstansene er avvisende til at direktivet gjennomføres i norsk rett ved en endring i straffeloven § 262. Tvert imot er det stor prinsipiell tilslutning til lovforslaget. Bare EFN (Elektronisk Forpost Norge) melder en generell skepsis til forslaget. Flere høringsinstanser har likevel hatt innvendinger til enkelte deler av utkastet i høringsbrevet.

Noen høringsinstanser peker på behovet for allmenne regler mot uautorisert tilgang til digitalisert informasjon, enten dette er «on line»-tjenester eller «off line»-tjenester. Departementet er klar over at forslaget til straffeloven § 262 ikke vil fange opp alle sider knyttet til uautorisert tilgang til tilgangskontrollert digitalisert informasjon. Å komme med forslag om en mer samlet lovgivning om digital informasjon vil være en naturlig del av arbeidet i Straffelovkommissjonen.

I høringsbrevet foreslo departementet å benytte begrepet informasjonssamfunnstjenester i selve lovteksten. Etter høringen har departementet tatt ut dette begrepet, idet en mener det er unødvendig i tillegg til definisjonen av de vernede tjenestene.

Etter høringen er videre begrepet «ulovlig dekodingsutstyr» endret til «dekodingsinnretning». Departementet peker på at det er problematisk at mange av innretningene kan ha både et legalt og et illegalt bruksområde. Dette kan gi vanskelige bevisproblemer. Det bør tjenesteleverandørene merke seg, slik at de så langt råd er finner frem til tilgangskontrollerende innretninger som ikke har flere funksjonsområder.

Etter innvendinger i høringsrunden er det også gjort enkelte andre presiseringer i ordlyden i bestemmelsen i forhold til høringsutkastet.

I høringsbrevet foreslo Justisdepartementet visse utvidelser i forhold til direktivet. Dette gjaldt straff for ikke-kommersiell spredning til en videre krets, og straff for bruk av piratinnetninger som gir en rettsstri-

dig vinning. Begge disse utvidelsene er i hovedsak godt mottatt i høringsrunden, og følges opp i proposisjonen.

Det er noe større sprik mellom høringsinstansene når det gjelder hvilke rent private aktiviteter som bør være straffbare. Departementet mener at det vil være å strekke forbudet for langt om en kriminaliserer det å inneha dekodeinnretninger.

I høringsbrevet ble det foreslått en strafferamme med bøter eller fengsel inntil 1 år for brudd på reglene, men bare bøtestraff for ulovlig bruk av piratinnetninger. Ingen av høringsinstansene har kommentert dette. Departementet har likevel kommet til at strafferammen for ulovlig bruk bør endres til bøter eller fengsel inntil 6 måneder. I dag er strafferammen inntil 1 års fengsel.

Forslaget i proposisjonen vil ha svært begrensede økonomiske og administrative konsekvenser. Departementet regner med at bestemmelsen i første rekke vil ha en allmennpreventiv effekt.

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Vidar Bjørnstad, Astrid Marie Nistad, Jan Petter Rasmussen og Ane Sofie Tømmerås, fra Kristelig Folkeparti, Finn Kristian Marthinsen og Åse Wisløff Nilssen, fra Høyre, lederen Kristin Krohn Devold og Magnhild Afseth Olrud, fra Fremskrittspartiet, Jan Simonsen, fra Senterpartiet, Tor Nymo, og representanten Jørn L. Stang, viser til at tilgangskontroll gjennom ulike former for koding og kryptering m.m må ha et økonomisk motiv for å være omfattet av EØS-direktivet. Direktivet inneholder i artikkel 4 et forbud mot forretningsdrift knyttet til utstyr som gir ulovlig tilgang til informasjonssamfunnstjenester.

Komiteen understreker at det er opp til hver medlemsstat å avgjøre om det i tillegg skal legges ned forbud mot privat innehaving og bruk av piratutstyr. Men den interne lovgivningen skal inneholde tilgang til relevante rettsmidler for å stanse og avbøte ulovlig spredning av piratutstyr og piratprogramvare for de som yter vernede tjenester.

Komiteen er klar over at det aller meste av piratvirksomheten i dag skjer på analog distribusjon når det gjelder betal-TV. Selskapene velger nå mer digitale løsninger som fører til store problemer for de som på ulovlig vis har skaffet seg muligheten til bruk av tjenester man ikke har betalt for. De ulovlige kortene ble tidligere markedsført gjennom rubrikkannonser i avisene. Nå er det Internett som i økende grad er kontaktpunktet mellom selger og kjøper.

Komiteen viser til at departementet etter høringsuttalelsene mener det er problematisk at mange

av dekodingsinnretningene både kan ha et legalt og et illegalt bruksområde som kan gi vanskelige bevisproblemer ved ulike typer bruk av utstyr.

Komiteen deler fullt ut departementets konklusjon om at en strekker forbudet for langt hvis man kriminaliserer det å inneha dekoderinnretninger, og støtter samtidig de forslåtte strafferammer for brudd på reglene, herunder bøtestraff eller fengsel inntil 6 måneder for ulovlig bruk av piratinnretninger.

Komiteen viser for øvrig også til St.prp. nr. 61 (2000-2001) som omhandler samtykke til godkjenning av direktivet fra EØS nr. 17/2001 angående rettslig vern av tilgangskontrollerte og tilgangskontrollerende tjenester.

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen viser til proposisjonen og rår Odelstinget til å gjøre følgende

vedtak til lov

om endring i straffeloven § 262
(rettslig vern av kodede tjenester)

I

I Almindelig borgerlig Straffelov (straffeloven) 22. mai 1902 nr. 10 skal § 262 lyde:

Den som

- a) *i vinnings hensikt framstiller, innfører, distribuerer, selger, leier ut, besitter, installerer, vedlikeholder eller skifter ut dekodingsinnretning,*

- b) *i vinnings hensikt annonserer eller på annen måte reklamerer for dekodingsinnretning, eller*
c) *søker å utbre dekodingsinnretning når hensikten er å skaffe noen uautorisert tilgang til en vernet tjeneste, eller medvirker til dette, straffes med bøter eller fengsel inntil 1 år.*

Den som ved bruk av dekodingsinnretning påfører den berettigede et tap eller skaffer seg selv eller andre en vinning ved å få uautorisert tilgang til en vernet tjeneste, straffes med bøter eller fengsel inntil 6 måneder.

Med dekodingsinnretning menes i denne paragraf ethvert hjelpemiddel, enten dette er teknisk utstyr eller programvare, som er utformet eller tilpasset, alene eller sammen med andre hjelpemidler, for å gi tilgang i forståelig form til en vernet tjeneste.

Med vernet tjeneste menes i denne paragraf

- a) *fjernsyns- og radiosignaler, og*
b) *tjenester som teleformidles elektronisk på forespørsel fra den enkelte tjenestemottaker, når tilgang i forståelig form er avhengig av tillatelse fra tjenesteyter og ytes mot betaling, eller selve tilgangskontrollen til tjenestene nevnt i a og b, når den må regnes som en egen tjeneste.*

Offentlig påtale finner ikke sted uten fornærmedes begjæring med mindre allmenne hensyn krever påtale. Som fornærmet regnes også den som yter tilgangskontroll når denne må regnes som en egen tjeneste.

II

Loven gjelder fra den tid Kongen fastsetter.

Oslo, i justiskomiteen, den 10. mai 2001

Kristin Krohn Devold
leder

Jørn L. Stang
ordfører

Jan Simonsen
sekretær